

Jimmie Blacksmith — en oversat film

Ebbe Villadsen analyserer den fængslende og smukke australske film »The Chant of Jimmie Blacksmith«, der blev svigtet af publikum

Det er endnu kun få prøver på den efterhånden omfattende australske filmproduktion, der er nået til vore breddegrader. Af de seks film, der i 1977 blev præsenteret ved den australske filmuge i København, kom kun den smukke »Picnic at Hanging Rock« i almindelig distribution herhjemme, men blandt de øvrige, som i det mindste københavnere kunne stifte bekendtskab med, var »The Devil's Playground«, instrueret af Fred Schepisi. Det var en overmåde kompetent skildring af miljøet på en katolsk drengeskole i begyndelsen af halvtredserne, og det var Schepisis første arbejde af spillefilmslængde. Filmen var en kommerciel succes i sit hjemland.

»The Chant of Jimmie Blacksmith« er Schepisis anden film, og den er Australiens hidtil dyreste produktion. På Cannes-festivalen var den flagskibet blandt de hele 16 film, Australien mødte frem med i 1978. Nu har idealistiske mennesker importeret filmen til Danmark, hvad der er særdeles rosværdigt.

Som tilfældet var med »The Devil's Playground«, er »Jimmie Blacksmith« produceret af Schepisis eget selskab og har også Schepisi som manuskriptforfatter. En meget læst australsk roman af Thomas Keneally (født 1935) er manuskriptets forlæg. Romanen bygger på virkelige begivenheder, der fandt sted år 1900 i New South Wales, hvor en ind-

født australiere gik amok og dræbte fire kvinder på den gård, hvor han arbejdede. Siden terroriserede han egnen i månedsvis, indtil politiet fangede ham og han blev hængt. Filmen fortæller, hvad der satte disse grumme begivenheder i gang. Racismen er hovedtemaet.

Den omstændighed, at den oprindelige befolkning i Australien og Amerika ikke kaldes australiere og amerikanere, men at de hvide indvandrere tværtimod har givet sig selv disse betegnelser, er et stærkt udtryk for den skæbne, urbefolkningerne har lidt. Folkedrab på indianerne er et sort kapitel i Amerikas historie, men den lod, der er blevet Australiens urbefolkning til del, er lige så uhyggelig.

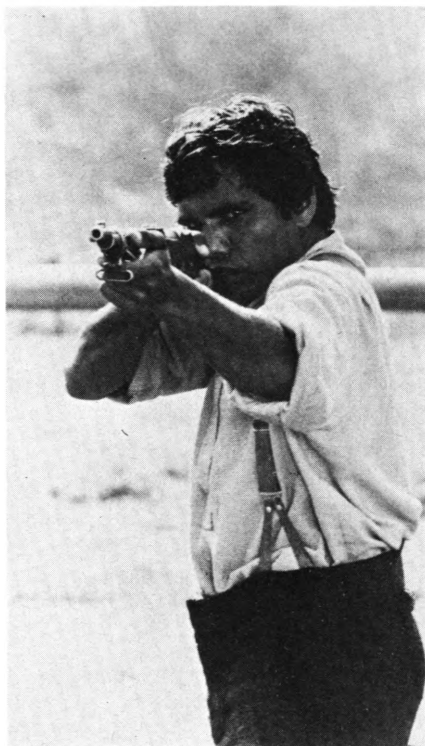
Kampene mellem indianere og hvide blev hurtigt taget op som spændende tema i amerikansk litteratur og film, men noget tilsvarende skete ikke i Australien. Her satte urbefolkningens materielle kultur den ikke i stand til at øve modstand mod de hvide i et omfang, der kunne afgive stof til spændingsfilm. De senere års mange indianerfilm, der klart for-dømmer de hvides adfærd, synes nu så småt at begynde at få paralleller i australsk film. Kritik af de hvides behandling af »the aboriginals« er til stede i Peter Weirs »Den sidste bølge«, selvom denne film først og fremmest skal bruge de indfødtes magi som udgangspunkt for okkulte gys. Man har dog i Danmark taget højde for publikums manglende interesse for den slags og netop lanceret filmen som en historie om uraustraliernes undertrykkelse. »Jimmie Blacksmith« er imidlertid den film, der hidtil kraftigst har taget til orde mod racismen i det australske samfund.

Skønt filmen foregår år 1900, er dens problemstilling stadig aktuell. De elendige forhold, vi ser de indfødte leve under, er ofte kun en smule forbedrede i dag, hvad der fremgår af såvel autentiske reportager som af en film som »Den sidste bølge«. I »Jimmie Blacksmith« holder den billige indfødte arbejdskraft til i »nigger camps« uden for de hvides byer. Rekonstruktionen af dette miljø taler stærkere end nogen af filmens verbale udsagn. Her bor man i usle skure og telte, hvor drikkeriet flourer og mændene lejer deres koner ud til hvide, der kommer luskende om natten. Filmens titelperson er formodentlig frugten af et sådant forhold, for Jimmie er halvt hvid. Han er opdraget i hjemmet hos en præst, og hans eneste ønske er at blive integreret i de hvides samfund. Dette samfund klassificerer ham imidlertid kun efter hans hudfarve. Jimmie arbejder for forskellige farmere, der alle behandler ham skidt og snyder ham for retmæssig betaling. Alligevel bevarer han sin venlighed og høflighed. Han optræder aldrig provokerende. En overgang er han ansat som oppasser og »tracker« for den brutale politimand Farrell, men dette job forlader han dog, da han har oplevet Farrell slå en fange ihjel, en indfødt, Jimmie godt nok selv har været med til at arrestere.

Jimmie Blacksmith bliver særdeles sympatisk fremstillet af Tommy Lewis, der ligesom de fuldblods uraustraliere blandt filmens medvirkende er amatør. Fred Schepisi bringer os dog aldrig virkelig ind på livet af ham, og det er til syvende og sidst utilfredsstillende, selvom det kan forklares ved instruktørens ønske om via Jimmie at demonstrere en etnisk gruppes skæbne mere end et enkeltinddivids. Er Jimmie således et symbol på sin races sørgelige lod, er han også et menneske fanget mellem to kulturer. Allerede inden for-teksterne ser vi ham ude i bushen gennemgå de indfødtes rituelle indvielse til mand. Han er stukket af fra præstehjemmet ved denne lejlighed, og da han vender tilbage igen, må han pænt trække bukserne ned, mens præsten henter spanskkrøret frem! Sådanne kontraster præsenteres vi for filmen igennem. Der er ikke plads til Jimmie i de hvides samfund, men han er tillige kommet på afstand af sin indfødte arv. Når hans bror Mort og hans gamle onkel, begge fuldblods aboriginals,

dukker op på de gårde, hvor han arbejder, bliver de årsag til at han fyres eller får mindre i løn under henvisning til, at familien sinker arbejdet. Farmerne frygter, der skal opstå »nigger camps« på deres ejendomme. Den omstændighed, at Jimmie gifter sig med en hvid pige, medfører hovedrysten blandet med ondsindet nysgerrighed hos de hvide, men gør også hans onkel meget betænkelig. Han føler stadig, at familien er bundet af de indfødtes strenge og komplicerede regler for, hvorledes de enkelte stammeklaner skal giftes ind i hverandre. Onkelen op søger Jimmie for at give ham en hellig sten, der skal beskytte mod følgerne af tabukrænkelsen. Jimmie kaster først arrigt stenen fra sig, men samler den derpå op igen.

For pastor Neville, der har opdraget Jimmie, ligger de indfødtes mulighed for redning åbenbart udelukkende i assimilation. Han har

Tommy Lewis som Jimmie Blacksmith

understregt for Jimmie, at hvis han gifter sig med en hvid kvinde, vil deres børn kun blive ottendedels aboriginals. Det lykkes virkelig Jimmie at finde en villig hvid pige, Gilda. En scene, hvor Jimmie og Gilda elsker i en stald, er afviklet næsten klinisk og uden mindste erotik. Også i denne sammenhæng bliver Jimmie imidlertid taget ved næsen, for da Gilda føder et barn, viser dette sig at være helt hvidt. Angela Punch bør fremhæves i rollen som Gilda. I begyndelsen optræder hun med en underlig blanding af skyhed og frækhed, men gradvist formår hun som den eneste af filmens personer at vinde vor fulde sympati. Da hun fortæller Jimmie, at hun faktisk troede, han skulle være far til barnet, er det lige før, vi tager hendes ord for gode varer, og da hun siden i et af filmens meget vellykkede optrin afviser en opfordring til at forlade manden med en instinktiv henvisning til de kristne kulturnormer, de hvide ellers bruger til at

lægge afstand til de indfødte med, kommer der ikke så lidt værdighed over hende.

Opfordringen til at forlade manden kommer fra familien Newby. Jimmie arbejder på deres farm og har her tilsyneladende fået nogenlunde venlige arbejdsgivere. Newbys stiller materialer til rådighed, så han kan bygge en beskeden hytte til sig og hustruen, Gilda får endda lov at føde barnet i farmerfamiliens hus. Da familiens kommende svigerdatter, lærerinden Miss Graff, tilbyder Gilda en plads, så hun og barnet kan forlade Jimmie, er det naturligvis også ment som en venlighed, men tillige som et forsøg på at redde Gilda tilbage til civilisationen. Jimmie bliver rasende, da han hører om tilbuddet, og da Mr. Newby vil snyde ham for nogle varer, han har betalt for, og i det hele taget efter barnets fødsel og de indfødte slægtnings opdukken begynder at optræde mere ubehageligt, indtræffer katastrofen: Jimmie og onkelen dræber Mrs. Newby, hendes to døtre og Miss Graff. Kameraet har gennem hele filmen henledt opmærksomheden på mulige mordvåben, lige fra den flintekniv, der anvendes under ritualet i indledningen, til den økse, Jimmie holder i hånden, da han hører det nyfødte barn skribe inde i huset. Da voldshandlingen indtræffer, er vi forberede, den indtræffer som en logisk konsekvens af det hidtil skete og øger i og for sig ikke filmens rolige fortælletempo. Mordscenen formår at fremtræde i al sin gru uden at være unødvendigt udpenslende. Kameraet undgår at vise os drabsmændene, indfanger i stedet i korte glimt de skrækslagne kvinders ansigter og dvæler længe ved billedet af nogle æg, der falder på gulvet, hvor det røde blod løber sammen med den gule æggeblomme. Den irrationelle vold får nærmest et skær af absurditet over sig, ikke mindst, da Jimmie til sidst giver Newbys mindste barn, der har overværet det hele, et stykke kage fra køkkenbordet.

Jimmie har erklæret det hvide samfund krig. Han har tidligere apropos Boerkrigen fået at vide, at »to declare war« betyder, at man har lov at slå folk ihjel. Onkelen arresteres, og et af filmens stærke øjeblikke er da den gamle mand efter at være blevet dødsdømt får ordet i retten og erklærer, at han nu har lært, det kun tager nogle sekunder at blive morder. Broderen Mort er rystet, ikke så meget over at Jimmie har myrdet, men over at det er kvinder, han har myrdet! Han følger ham dog på flugt i bushen og tvinges på et tidspunkt til selv at skyde på en kvinde. Jimmie dræber yderligere tre mennesker. Når først volden er brudt frem, lader den sig ikke kontrollere. Da brødrene tager en skolelærer som gidsel, får denne overtalt Mort til at forlade Jimmie. Mort bliver siden skudt af en patrulje, mens Jimmie fanges og dømmes til galgen.

Filmens sidste replik er lagt i munden på boddelen, der erklærer, at hængningen nok skal forløbe uden problemer, skønt Jimmie har en kraftigere hals end de fleste farvede. Den slags overtydelige replikker er der desværre alt for mange af i filmen. I øvrigt må en hovedindvending være, ikke at filmen siger tingene tydeligt, men at den siger dem tydeligt syvogtyve gange. De fleste anmeldere har også med rette været irriterede over de socio-

logiske foredrag, den kidnappede skolelærer holder. Filmen levner ikke de hvides samfund en chance. Arten af dette samfund er bidsk karakteriseret ved, at det arbejde, Jimmie oftest udfører for farmerne, består i at sætte hegn omkring deres ejendom. Han kan ovenikøbet på offentlige kontorer få udleveret pjecer om hegnskonstruktion. Farmerne ses næsten altid til hest eller siddende oppe på verandaen foran deres hus. De taler i bogstavelig forstand ned til Jimmie. Det er i et kloster, den jagede Jimmie har søgt tilflugt til sidst, men nonnerne tilkalder politiet, straks de opdager ham, mens den tornekrone Jesus bedrøvet kikker ned fra væggen. Filmens ironi bliver gang på gang alt for bastant, f.eks. også da de myrdedes efterladte sidder og taler om, hvor godt de ellers altid har behandlet de farvede. Mere subtil er den ironi, der ligger i de hvides optagethed af den netop udbrudte

også fotograf på »The Devil's Playground« og hører i dag ved siden af Russell Boyd til Australiens bedste. Hans billede er suggestive og dog holdt i neddæmpede toner. Tidsbilledet er overbevisende genskabt, og der var ingen glade farver i New South Wales anno 1900. Der mærkes en inspiration fra lokal malerkunst, f.eks. er en scene, hvor fårene bliver klippet, et direkte lån fra Tom Roberts (1856-1931, en ledende skikkelse ved etableringen af en national australsk kunstrening). Skildringen af de indfødtes boliger er nævnt, men vi bliver også mindet om, at de hvide farmeres kår var beskedne. Stuerne er snævre, og de små vinduer eller petroleumlamperne giver kun et sparsomt lys. Steriliteten i pastor Nevilles hjem er godt indfanget, men omvendt er familien Newbys køkken forlenet med en vis travl hygge til at begynde med. Siden er det dér, massakren finder sted.

smådyr, såvel in natura som i form af indfødtes afbildninger på klipperne. Filmens afsluttende billede af fugleflokkede, der letter, skal måske også tolkes i denne retning.

Det hvide Australiens historie er kort, men måske netop derfor så ivrigt dyrket af australske filmfolk. Forbundsstaten, der hele tiden tales om i »Jimmie Blacksmith«, blev en realitet fra 1. januar 1901. Filmen er fuld af eksempler på de hvides usikkerhed på egen national identitet, man har f.eks. travlt med at distancere sig i forhold til englænderne. Kun de farvede kan man enes om at se ned på. Ved at skildre racismen på baggrund af politisk usikkerhed i undertrykkernes egne rækker minder »Jimmie Blacksmith« om en amerikansk film som Abraham Polonskys »Jagten på Willie Boy«. Den kunne også ses som en kommentar til vor egen tid. Hvor de fleste australske film, vi har set herhjemme, foregår i akademiske miljøer, hvor der tales pænt engelsk, så er det rigtig australsk-engelsk, der tales i »Jimmie Blacksmith«, et sprog, der minder os om, at mange hvide nedstammer fra deporterede straffefanger! Filmens stærkeste billede af et kultursammenstød er dog scenen, hvor Jimmie, Mort og deres gidsel besøger et ældgammelt indfødt helligsted oppe i bjergene. Nu er det ødelagt, forbipasserende har smidt skrald alle vegne og har skrevet »John was here« o.lign. på de hellige klippemalerier. Mort forsøger at udbedre skaderne og skolelæreren hjælper ham ud fra den dannedes almindelige pietetsfølelse over for kulturminde. Jimmie sidder passivt og ser til. Her får billederne lov at tale for sig selv.

Angela Punch og Tommy Lewis i »Jimmie Blacksmith«

krig i Sydafrika. Britiske politikere solgte som bekendt Boerkrigen bl.a. ved hjælp af historier om, hvordan boerne tog på søndagsjagt efter buskmænd. Som en indvending mod filmen må det endelig anføres, at Schepisis manuskript partout har villet have alt med fra bogen. Når vi f.eks. overværer et skænderi mellem Newbys sønner, da de har brugt endnu en dag med forgæves jagt på Jimmie, og det her kommer frem, at Miss Graffs tilkommende ikke var voldsomt begejstret for hende, er der pludselig taget hul på en helt ny historie, som der blot ikke er tid til at gøre mere ved.

Når »The Chant of Jimmie Blacksmith« trods disse forbehold er en meget seværdig film, skyldes det især den fornemme fotografering og den omstændighed, at kontrasten mellem handlingens understrøm af uro og billedernes ro og omhu er lykkedes. Ian Bakers Panavision-billeder er en nydelse. Baker var

Over den bræddehytte, Jimmie har bygget til sig og Gilda, er der noget uendelig ensomt, som den ligger ude på den øde mark og ser ud til at kunne blæse omkuld når som helst.

Som i mange andre australske film gør udendørsscenerne flittigt brug af landets enorme åbne strækninger og deres særprægede natur. Bevidst er Jimmies person aldrig naturligt indføjet i billedkompositionerne, hverken når han bevæger sig over de opdyrkede marker eller over de på flugt gennem regnskoven. Bushen er skildret i dystre, blågrå farver og mest i regn eller tåge. Det er et sted, hvor man for en tid kan gemme sig, men hvor der er klamt og koldt og ingen virkelig tryghed. Og dog er det de oprindelige australiers naturlige miljø. Deres intime kontakt med naturen, religiøst manifesteret ved fænomenet totemisme, henledes vor opmærksomhed på under Jimmies og Morts flugt ved de tilbagevendende nærbilleder af planter og

JIMMIE BLACKSMITH

The Chant of Jimmie Blacksmith. Australien 1978. **P-selskab:** The Film House. Med støtte fra The Australian Film Commission/The Victoria Film Corporation/Hoyts Theatres. **P:** Fred Schepisi. **As-P:** Roy Stevens. **P-samordner:** Andrea Way. **P-leder:** Richard Brennan/**Ass:** Paul Seto. **Instr:** Fred Schepisi. **Instr-ass:** Ken Ambrose, Greg Allen, David Tayles. **Manus:** Fred Schepisi. **Efter:** Roman af Thomas Keneally. **Foto:** Ian Baker. **Farve:** Eastman Colour. **Klip:** Brian Cavanagh. **P-tegn:** Wendy Dickson. **Dekor:** Mark Rochford, Jill Eden. **Kost:** Bruce Finlayson. **Musik:** Bruce Smeaton. **Spillet af:** National Philharmonic Orchestra. **Tone:** Bob Allen, Gerry Humphreys, Peter Burgess, William Anderson, Dean Gawn. **Makeup:** Deryck De Niese. **Kons:** Howard Creamer, Ray Kelly. **Medv:** Tommy Lewis (Jimmie Blacksmith), Freddy Reynolds (Mort), Ray Barrett (Farrell), Jack Thompson (Pastor Neville), Angela Punch (Gilda Marshall), Steve Dods (Onkel Tabidgi), Peter Carroll (McCready), Ruth Cracknell (Mrs. Heather Newby), Don Crosby (Jack Newby), Elizabeth Alexander (Petra Graf), Peter Sumner (Dowie Steed), Tim Robertson (Healey), Ray Meagher (Dud Edmonds), Brian Anderson (Hyberry, slagter), Jane Hadders (Mrs. Healey), Julie Dawson (Martha Neville), Jack Charles (Harry Edwards), Arthur Dignam (Manden, der forhører slagteren), Robyn Nevin (Mrs. McCready), Greg Apps (Smith), Jillian Archer (Ung nonne), John Bowman (Mullett), Bryan Brown (Shearer), Michael Carman (J. C. Thomas (Timmy Newby), Marshall Crosby (Peter Newby), Ian Gilmour (Eddie), Ken Grant (Wilson), Alan Hardy (Carmichael), John Barrett (Michaels), Mirvin Drake (Kelly), Carlene Rogerson (Pige i Brentwood), Kevin Myles (Knoller), Thomas Neaneally (Kok), Katie Lillie (Vera Newby), Rosie Lillie (Jane Newby), Terry McDermott (MP), Ray Marshall (Politimand i fængsel), Zac Martin (Beruset australt neger), Justine Saunders (Nancy), Alexandra Schepisi (Baby Healey), Rob Steele (Claude Lewis), Richard Ussher (engelsk kontorist), Barbara Wyndon (Mrs. Morgan), Aileen Corpus, Zona Dixon, Bernaise Jonas, James Keneally, Hagar Laikburner, Lorraine Mafi, Wesley Williams. **Længde:** 122 min. **Udi:** Canis. **Prem:** 28.1.80 – Alexandra.